

Obsah

Úvod	11
Kapitola I. – Fenomén práva	13
1. Pojem práva	13
2. Právní vědomí	15
3. Systém právní vědy	16
Kapitola II. – Právní normy	18
1. Problematika normativnosti	18
2. Mody normativnosti a jejich uplatnění v právu	20
3. Specifické rysy právních norem	22
4. Struktura právních norem	23
5. Dělení hypotéz, dispozic a sankcí (typy strukturálních elementů norem).	24
6. Klasifikace právních norem	30
6.1. Kritérium právní síly	30
6.2. Kritérium vlastního charakteru právní normy, tj. podle dispozice právní normy	32
6.3. Kritérium podle předmětu a metody právní regulace	39
7. Působnost právních norem	39
7.1. Věcná působnost	40
7.2. Prostorová působnost	40
7.3. Osobní působnost	41
7.4. Časová působnost	43
Kapitola III. – Prameny práva	44
1. Trojí význam pojmu pramen práva	44
2. Prameny práva z formálního hlediska	44
3. Přehled pramenů práva	45
3.1. Právní předpisy – obecně závazné normativní právní akty	45
3.2. Soudní precedenty	46
3.3. Normativní právní smlouvy	47
3.4. Právní obyčej	48
3.5. Jiné prameny práva	49
3.6. Právní řád České republiky	49
Kapitola IV. – Tvorba právních norem	52
1. Způsoby vytváření právních norem	52
2. Legislativní proces	53
2.1. Zákonodárná iniciativa (počátek legislativního procesu)	54
2.2. Projednání návrhu zákona, hlasování o návrhu zákona	55

2.3. Vyhlášení zákona (promulgace zákona)	57
2.4. Účinnost právního předpisu	58
2.5. Problematika retroaktivity v právu	60
2.6. Zánik platnosti a účinnosti právního předpisu	62
2.7. Derogační pravidla při derogaci mlčky	66
3. Legislativní technika	67
3.1. Právní jazyk	68
3.2. Vnitřní struktura právního předpisu	68
3.3. Vztah pojmů právní předpis a právní norma	69
4. Tvorba práva a nedostatky v této oblasti	69
5. Soudcovské právo	70
6. Konsenzuální (smluvní) tvorba práva	70
7. Spontánní vytváření práva	71
Kapitola V. – Typy právní kultury	72
1. Právní kultura	72
2. Právní komparatistika	72
3. Typy právní kultury	72
3.1. Kontinentální typ právní kultury	73
3.2. Angloamerický typ právní kultury	73
3.3. Islámský typ právní kultury (šaria)	75
Kapitola VI. – Subjekty práva	76
1. Subjekty práva – pojem, klasifikace	76
2. Normotvorné subjekty práva	76
3. Osoby	76
3.1. Fyzická (přirozená) osoba	77
3.2. Právnícká osoba	77
4. Orgány veřejné moci	78
Kapitola VII. – Systém práva	79
1. Systém práva	79
2. Klasifikace práva podle metody právní úpravy	80
3. Klasifikace práva podle předmětu právní úpravy	82
4. Klasifikace práva podle účelu právní úpravy	82
5. Vztah práva mezinárodního a vnitrostátního	82
Kapitola VIII. – Interpretace práva	84
1. Pojem interpretace práva	84
2. Standardní metody interpretace	85
2.1. Jazyková (gramaticko-sémantická) metoda	86
2.2. Metody logického výkladu	86
2.3. Metoda systematického výkladu	88
3. Nadstandardní metody interpretace	89

3.1. Výklad historický	89
3.2. Výklad teleologický	90
3.3. Komparativní (srovnávací) výklad	90
4. Subjekty interpretace (typy podávaných výkladů dle subjektu interpretace)	90
5. Argumentace v právu	92
Kapitola IX. – Realizace právních norem	93
1. Pojem realizace právních norem	93
1.1. Prosté dodržování povinností a výkon práv	93
1.2. Vytváření právních vztahů	94
1.3. Aplikace práva (právních norem)	94
1.4. Právní odpovědnost	95
2. Hodnocení chování subjektů práva z hlediska objektivního práva ..	96
2.1. Chování v souladu s právními normami	96
2.2. Chování a jednání v rozporu s právními normami	97
Kapitola X. – Právní vztahy	98
1. Pojem právní vztah	98
2. Předpoklady vzniku, změny a zániku právních vztahů	98
2.1. Třídění právních skutečností	99
2.2. Právní jednání	100
2.3. Právní úkony	101
2.4. Individuální právní akty	102
2.5. Protiprávní jednání (delikty)	103
2.6. Právní událost	103
2.7. Protiprávní stav	104
3. Subjektivní práva a právní povinnosti	104
3.1. Pojem práva a povinnosti	104
3.2. Distinkce subjektivního práva a právní povinnosti a jejich vzájemná relace	105
3.3. Absolutní a relativní subjektivní práva	106
3.4. Vymahatelnost a ochrana subjektivních práv	107
3.5. Hierarchie subjektivních práv	108
3.6. Shrnutí – subjektivní práva a právní povinnosti	109
4. Subjekty právních vztahů	109
5. Objekty právních vztahů	112
Kapitola XI. – Právní odpovědnost	114
1. Právní odpovědnost v komplexu sociálních odpovědnostních vztahů	114
2. Pojem právní odpovědnosti	115
2.1. Sankční postihy při porušení právní povinnosti (druhy právních následků porušení právní povinnosti)	116

2.2. Funkce právní odpovědnosti	117
2.3. Klasifikace právní odpovědnosti	117
2.3.1. Soukromoprávní delikty	118
2.3.2. Veřejnoprávní delikty	120
2.3.2.1. Trestné činy	121
2.3.2.2. Přestupky a jiné správní delikty	124
2.3.2.3. Disciplinární delikty	125
2.3.2.4. Ústavní delikty	126
2.3.2.5. Mezinárodněprávní delikty	126
2.4. Prvky zaviněného porušení právní povinnosti	127
2.4.1. Objektivní stránka deliktu	127
2.4.2. Objekt deliktu	127
2.4.3. Subjekt deliktu	128
2.4.4. Subjektivní stránka deliktu	128
2.5. Subjektivní a objektivní právní odpovědnost	129
Kapitola XII. – Aplikace práva	131
1. Pojem aplikace práva	131
2. Druhy procesů aplikace práva	131
3. Stadia procesu aplikace práva	132
3.1. Zjišťování skutkového stavu (questiones facti)	132
3.2. Řešení otázek právních (questiones iuris)	135
3.3. Rozhodnutí ve věci samé	137
3.3.1. Účinnost aktu aplikace práva	137
3.3.2. Právní moc aktu aplikace práva	138
3.3.3. Vykonatelnost aktu aplikace práva	139
4. Druhy aktů aplikace	140
Kapitola XIII. – Právní stát, vztah státu a práva	141
1. Vznik koncepce právního státu	141
1.1. Historické souvislosti formování právního státu	144
1.2. Rozdíl v pojetí “Rechtsstaat” a “rule of law”	145
1.3. Krize právního státu	147
2. Atributy právního státu v materiálním pojetí	148
2.1. Vázanost státu právem	148
2.2. Lidská práva	149
2.3. Dělbá moci	151
2.4. Demokratický charakter státu	152
Kapitola XIV. – Stěžejní metodologické přístupy k právu	153
1. Přirozenoprávní přístup (iusnaturalismus)	153
1.1. Vývojové stupně přirozenoprávní teorie	153
2. Kritika racionalistické koncepce – historickoprávní škola	155

3. Právněpozitivistický přístup (iuspozitivismus)	155
4. Sociologický přístup k právu	155
5. Psychologický přístup k právu	156
6. Recentní metodologické přístupy k právu	156
Kapitola XV. – Teorie přirozeného práva	158
1. Teologická koncepce jusnaturalismu	158
2. Racionalistická koncepce (17. a 18. století)	159
2.1. Hugo Grotius (1583–1654)	160
2.2. Thomas Hobbes (1588–1679)	161
2.3. John Locke (1632–1704)	162
2.4. Jean Jacques Rousseau (1712–1778)	163
2.5. Charles Louis Montesquieu (1689–1755)	165
2.6. Význam racionalistického pojetí přirozeného práva	165
Kapitola XVI. – Právní pozitivismus	167
1. Počátky právněpozitivistického přístupu k právu	167
2. Francouzská škola právní exegese	167
3. Německý pozitivismus	169
3.1. Historickoprávní škola (přelom 18. a 19. století)	169
3.2. Vlastní právní pozitivismus v Německu	171
4. Anglický pozitivismus	173
4.1. Jeremy Bentham (1748–1832)	174
4.2. John Austin (1790–1859)	174
5. Obecné shrnutí právního pozitivismu	175
6. Právní normativismus	176
6.1. Filosofické základy normativismu	176
6.2. Předchůdci normativismu	176
6.3. Školy právního normativismu	176
6.4. Shrnutí normativní teorie	178
Kapitola XVII. – Sociologické a psychologické přístupy k právu .	180
1. Představitelé společenských věd zabývající se právem	180
1.1. Charles Montesquieu (1689–1755)	180
1.2. Auguste Comte (1798–1857)	181
1.3. Karel Marx (1818–1883)	181
1.4. Max Weber (1864–1920)	182
2. Představitelé právní vědy zaměřeni na sociologický přístup k právu	182
2.1. Eugen Ehrlich (1862–1922)	183
2.2. Teorie volného práva	183
2.3. Zájmová jurisprudence	184
2.4. Sociologická jurisprudence	185
2.5. Americký právní realismus	185

2.6. Behaviorální jurisprudence	185
3. Psychologický přístup k právu	186
4. Čeští představitelé sociologického a psychologického směru	186
4.1. Emanuel Chalupný (1879–1958)	186
4.2. Inocenc Arnošt Bláha (1879–1960)	187
Kapitola XVIII. – Recentní směry v právním myšlení	188
1. Recentní představitelé právní teorie a právní filozofie	188
2. Představitelé recentní české teorie práva	194
Kapitola XIX. – Axiologické problémy práva (právo a hodnoty) .	197
1. Právo a svoboda	197
2. Právo a rovnost	198
3. Právo a jistota	199
4. Právo a spravedlnost	200
4.1. Vztah právní a sociální rovnosti	201
4.2. Formální a obsahové pojetí spravedlnosti	202
5. Právo a morálka	202
6. Legitimita práva	203
Kapitola XX. – Právo a společnost	204
1. Justifikace práva, moc ve společnosti	204
2. Potřeby, zájmy a účely ve společnosti	206
2.1. Sřet zájmů ve společnosti	206
2.2. Účel v právu	207
3. Dynamika a stabilita práva	208
4. Perzistence (trvání) práva	208
4.1. Kontinuita a diskontinuita vývoje práva	208
5. Efektivita práva	209
Přehled vybraných právních principů	210
Seznam doporučené literatury z teorie práva, právní filozofie	
a právní sociologie	211
Rejstřík	219